

КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНІ ЗАВДАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Бійчук Г. Л.,

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник відділу навчання української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

Концептуальні засади реалізації компетентісно орієнтованого навчання української літератури обґрунтовано в Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти й розроблено в основних положеннях концепції «Нової української школи».

Дослідженню компетентісного підходу в сучасній освіті присвячені праці вчених Н. Бібік, О. Локшиної, О. Овчарук, О. Савченко, О. Пометун та ін. Реалізацією особистісно зорієнтованого й компетентісного підходу в освітній практиці навчання впроваджували С. Трубочева, Г. Фрейман, А. Фасоля та ін.

А. Фасоля зауважує, що «компетентність існує як потенціал і проявляється за певної потреби»[2]. *Компетентісний підхід* сприяє формуванню ключових і предметних компетентностей – комплексних якостей особистості, що проявляються в готовності і здатності діяти для розв’язання поставлених завдань.[1].

Компетентність базується на предметних і надпредметних *компетенціях* – знаннях, уміннях, досвідові діяльності й емоційно-ціннісному ставленні до неї: *знаю*, що маю робити в проблемній ситуації і *умію* діяти (*здатність*), *маю* позитивний *досвід* вирішення проблем і *вірю* в себе й успіх (*готовність*).

Особистісно орієнтований підхід забезпечує оптимальні умови для різнобічного розвитку кожного учня, ствердження його самобутності, віднайдення цінностей, усвідомлення смислів навчальної, у т. ч. читацької, діяльності, свого життя загалом і т. ін.

З позиції методики літератури компетентісно орієнтованим є літературознавче (філологічне) завдання, виконання якого з огляду на визначену мету спонукає учня до задіяння наявних предметних і загальнонавчальних знань і вмінь, освоєння нових способів роботи з текстом, пошуку необхідних джерел інформації в інтернеті. Результатом виконання таких завдань є формування читацької (предметної і загальнонавчальної) компетентностей. Проте вони передбачають і вихід за межі предметного матеріалу, мають не лише навчальну, а й життєву цінність, оскільки ґрунтуються на актуальному (цікавому для учня) матеріалі й містять опис певної навчальної ситуації, яка пояснює потребу виконання.

Компетентісно зорієнтовані завдання можуть мати різну форму: проблемні питання (напіввідкриті й відкриті), проблемні завдання (евристичні, творчі, оргдіяльнісні) і компетентісно зорієнтовані задачі (філологічні і комплексні).

Засобом для створення компетентісно орієнтованих завдань служить художній текст, літературна критика, подані у підручнику аналітичні матеріали (літературно-критичні статті про біографію і творчість письменників і різнорівневі завдання. Компетентісно орієнтовані завдання можуть мати відповідь, наявність якої формує в учнів ліцею уміння самоконтролю і самооцінювання.

Ключові вимоги до формування завдань – *чіткість* і *повнота*. Отже, якщо в учнів не виникло жодного уточнювального запитання щодо порядку виконання завдання й представлення результатів, то компетентісно орієнтовані завдання чи задача сформульовані правильно. Використовувати такі завдання можна на будь якому етапі освітнього процесу. Для їх вирішення учневі/учениці часто не потрібні спеціальні знання – лише текст і здатність до аналітичної діяльності.

Однак у процесі виконання компетентісно орієнтованих завдань змінюються позиції вчителя й самого учня/учениці. Вчитель починає виступати в ролі організатора, консультанта, наставника, що спрямовує і підтримує учня/ученицю як суб’єкта читацької діяльності в оволодінні предметними, загальнонавчальними і ключовими компетентностями.

Література.

1. Савченко О. Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. / О. Я. Савченко // Рідна школа. – 2011. – № 9. – С. 4–8.
2. Фасоля А. М. Компетентнісно зорієнтовані завдання: проблеми термінології, типології, створення / А. М. Фасоля // Дивослово. – 2014. – № 9. – С. 15–21.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ПІДРУЧНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ 3-4 КЛАСІВ ШКІЛ З ПОЛЬСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ

Богданець-Білошкаленко Н. І.,
*доктор педагогічних наук, доцент,
головний науковий співробітник відділу
навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Розроблені науковими співробітниками відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України підручники з української мови і літератури для шкіл з польською мовою навчання побудовані на компетентнісних засадах, особистісно-орієнтовані та комунікативно спрямовані. Отже, це є основні пріоритетні підходи в побудові підручників української мови для шкіл зазначеного типу. Одним із завдань освітньої програми початкових шкіл з мовою навчання національних меншин визначено формування в учнів ключових компетентностей, серед яких дослідники (Н. Голуб, О. Горошкіна, І. Гудзик, С. Караман, Л. Мацько, М. Пентилюк, О. Петрук, О. Савченко, О. Хорошковська) виокремлюють комунікативну складову. Особливо на це робиться акцент у змісті підручників з української мови для шкіл національних меншин. Адже учні мають оволодіти українською мовою як державною, як засобом міжнаціонального спілкування. Оскільки вільне володіння українською мовою для інших народів є однією з передумов успішної соціалізації особистості, її активного включення в культурне та громадське життя суспільства, а також є свідченням культури самої людини.

Сучасний підручник передбачає не лише засвоєння учнем мовної інформації, а й активної комунікації. З метою розвитку комунікативної складової залучено тексти-діалоги, завдання з текстотворення (будувати тексти різних типів, стилів і жанрів), завдання для роботи в парах, групах, завдання, наближені до реальних ситуацій спілкування. До підручника добираються ілюстрації, які відображають життєві ситуації, а дібрані до них завдання формують мовленнєву компетентність і сприяють соціалізації учня. Підручник спирається на принцип «діалогу культур», який реалізується через художні тексти і методичну складову.

У якості дидактичного матеріалу дібрані твори дитячих письменників, у переважній більшості сучасних, оскільки вони відповідають світосприйняттю сучасної дитини, а разом із тим повчальні та пізнавальні.

Важливу увагу в підручнику приділено соціокультурній складовій. Оскільки відомості про культуру народу, в контексті якого виховується, зростає дитина, надзвичайно важливі. Соціокультурна змістова лінія є інтегративною, вона вдало розкривається у низці тем і текстів українознавчого спрямування, у яких ідеться про національну культуру, традиції українського народу. Соціокультурна спрямованість у мовно-літературній освіті сприяє формуванню національної (національно-мовної) картини світу, опануванню українського мовленнєвого етикету. Формування національної картини світу забезпечують і слова-знаки національної культури, що найбільше містяться у фольклорі. Це починається з народної творчості, невеликих фольклорних жанрів, які пропонуємо вивчити напам'ять, розіграти в ролях тощо. Важливою є і робота над лексикою, яка позначає реалії соціально-культурного життя України, специфічні для української культури поняття. Сприятливим соціокультурним матеріалом для навчання стануть етичні формули, фразеологічні звороти, прислів'я та приказки, які презентують неповторність української мови, передають життєвий досвід народу, його погляди на світ і на себе.